

TÜRKİYE'DE İLAÇ ÜRETİMİ ÜZERİNE ÖN YAKLAŞIM

Ecz. Levent Kamacı

Türkiye'de ilaç üretimi, batı ülkelerindeki evrelerin oldukça gecikmiş yansımaları şeklinde gelişmiştir.

Osmanlı döneminde ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki eczane ölçeğindeki üretim ve ithalata dayalı müstahzar şeklindeki ilaç temini 1950 yıllarındaki liberalleşme ve buna bağlı yabancı sermayeyi teşvik yasası ile sanayi ölçeğine geçmiştir. Ancak, gelen yabancı sermaye, finansman gereksinmesini yerelde (Sınai Kalkınma bankasından) karşılayacak düzeyde kalmış, hiç yatırımsız kâr etme tutkusu ile ilacın son aşama sentezi yada ambalajlama gibi bölümlerinin yapılabileceği tesisleri organize ederek bağlı olduğu ana firmanın tüketimini ve ciro-sunu yükseltmekten öte hiç bir katkı getirememiştir.

Günümüze değin süren bu uygulamada yabancı ilaç tekellerinin Türkiye'deki temsilcileri dünyadaki tekel uygulamalarının tüm boyutlarını da ilkemize taşımış, ürün farklılaştırılması, yeni ürüne istem yaratmaya dayanan tediye boyutuna varan çok yoğun ve masraflı tanıtım harcamaları ile ilaç tüketimini artırarak karlılıklarını yükseltme yolunda kendileri için büyük başarılar sağlamıştır. Yerli ilaç pazarı bu dönem içinde tekelleşerek son aşamada pazarın yaklaşık yüzde 60'ını sadece 7 firmanın kontrol ettiği oligopol haline gelmiştir. Türkiye'deki ilaç sanayii, tekel gücü

dayatmaları ile fiyat oluşum mekanizmasını da tamamen insiyatifine ve denetimine alabilmiştir. Bu durum, Türkiye'de ilaç sanayicisinin aynı zamanda ilaç konusunda en az tüketici kadar bilgisiz bürokratların yasal yetkilerini yöntemi tartışılabilir de değişik biçimlerde teslim almalarının da göstergesidir. Denetleme yetkisine sahip resmi temsilcinin tekelci ilaç sanayii karşısındaki bilinçli çaresizliği, suskunluğu bu gün ilaç konusundaki soygunun gerçek sorumlularını da ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'de yaklaşık 600 milyarlık ilaç pazarında, konunun dahi kendi gereksinmesini karşılayabilen iki tesisinin bulunması dikkat çekicidir. Buna, eczane ölçeğindeki üretimin de işlevini yitirmesini eklemek gerekir. Türkiye'de ilaç sanayiindeki tekelcilik ve rakipsizlik ve denetimsizlik, kamu oyuna yansıtılmamakta, yetkililer ve denetleyicileri de bu durumu sürekli gözden kaçırarak, diğer ilgililer ise, gündem kaybederek, bu günkü karmaşanın sürdürülmesine bir yandan alet olmakta diğer yandan da olanak vermektedir.

İlaç Üretim Sorunlarına Çözüm Önerileri

Türkiye ilaç sanayiinin oligopol yapılanmasının ve onların yetkili işbirlikçilerinin oluşturduğu tabloda ulusal çıkarların birincil olarak savunulduğu çözüm modellerinin geliştirilmesi zorunludur. Bu zorunlu görev yerine getirilirken,

oluşturulacak, modelde tamamen çağın gerekleri sistemi ile çelişme noktalarında çözümünü çıkış noktası olarak kabul edilmelidir.

Çağın gerekleri olarak bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, birikimlerin akılcı ve gerçekçi, yorumu ile sistemin dayatmalarına karşı verilecek savaşımın boyutlarının saptanması böylesine bir uzun soluklu yolun dönemecinde tarihsel sorumluluk açısından önemlidir.

Türkiye'nin dengersiz ve yetersiz sağlık hizmetleri dağılımında hastanın en kolay ulaştığı sağlık noktası olan eczacının, hastaları tarafından kabul edilen görüş ve önerileri ile başlayan bu işlevin amacına ulaşması için bazı düzenlemeler sözkonusudur. Eczacının Türkiye gerçeğindeki işlevi için gerekli enjeksiyon bazı kan testlerine olanak sağlayan yasal düzenlemelerin zorlanması, bilgi desteğine yönelik eğitim programlarının oluşturulmasının yanı sıra, eczacılık eğitiminin yeniden düzenlenerek çağdaştırılması için gerekli görüş üretilmesi ve açıklığa kavuşturulmasıdır.

Bu gün eczacılık eğitiminin reorganizasyonu-na dayalı olarak açıklanan resmi bir görüş bulunmamaktadır. Eczacılık Mesleğinin varolduğu herkeşce kabul edilen günümüzdeki iş kimlik bunalımında, eğitiminin çarpıklığının altının kalın olarak çizilmesi, doğrusunun açıklanması öncelikli gündemlerden biridir.

Günümüzde eşdeğer ilaç kavramının hala kurumlarca içlerine sindirilemediği de görülmektedir. Genel Kurmay Başkanlığının Nisan başındaki emri ile eş değer ilaç verme yetkisinin kaldırılması buna örnektir. Yine SSK sağlık ünitelerinde eş değer ilaç ile ilgili sorunlar doğmaktadır. Buna karşılık, eş değer ilaç ve jenerik isim ile ilgili sağlık meslek örgütleri arasında iletişim kopukluğu olduğu kadar, bu kopukluğu önleyecek herhangi bir çalışma da gözlenmemektedir.

Türkiye'de ilaç sanayiinin rakipsizliğinden kaynaklanan istediği fiyata ilaç satma arzusunda çok seyrekde olsa, istediğini gerçekleştirmediği söz konusu olabilmektedir. Böylesine durumlarda sanayiinin ilacı üretmemesi bulmamayı da yarattığı için yetkili resmi otorite sanayici ile ağızdan konuşarak "en pahalı ilaç bulunmayan ilaç" demekte ve istenen fiyatları uygulamaktadır. Bulunamayan ilacı bulunur hale getirmek devletin resmi görevidir. Sosyal Devlet ilkesinden

yola çıkarak bulunur hale getirilen ilacı hastanın kullanılabilirliğini sağlamak da yine devletin görevidir.

Türkiye İlaç sanayiinin ilaç fiyatlarını yükseltmekte gösterdiği başıboş tavrı önlemenin tek çözümü de ithalatı devletin yapması ve üretimin devletin gerçekleştirmesidir.

Türkiye'de ilaç üretimi ve ilaç üretimine yönelik sorunların çözümü çalışmalarının belirli bir takvim ve program çerçevesinde gündem öncelikleri belirlenerek yapılması zorunludur. Buna göre;

a) Türkiye'de ilaç üzerine oynanan oyunların ve vurgunun sürekli olarak çarpıcı bir biçimde kamuoyu gündeminde tutulması,

b) Eczacılık eğitiminin saptanarak, görüş üretilmesi, önerilmesi ve savunulması,

c) Eczacılık mesleği ve toplumu olumsuz olarak etkileyen yasa maddelerinin kaldırılmasına, değiştirilmesine yönelik etkin çalışmanın yapılması

d) Tüm sağlık elemanlarının ortak platformda olabileceği sağlık işkolu kavramının tartışmaya açılarak belirlenmesi ve kamuda görevli eczacı, hekim-diş hekimine sendikalaşma hakkının sağlanmasına yönelik çalışmanın başlatılması,

e) Eczanelerin ve eczanede majistral ve ofisinal üretimin çağdaş düzeye gelebilmesi için gerekli ve zorunlu araştırmaların yapılarak, çerçevenin çizilmesi,

f) Kooperatifler Birliği'nin kurularak, kooperatiflerin katılım ve öncülüğünde; "sanayi ölçeğinde ilaç üretimi" ile ilgili programın hazırlanarak desteklenmesi,

g) Tüm bu yukarıdaki maddelerin gerçekleştirilebilmesi için yıllardır savunulan meslek politikası yaygınlaştırılarak, tutarlı bir tavır sergilenmesi gereklidir.